

Motion till riksdagen

1988/89:N28

av Lars De Geer m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1988/89:92 om ny
minerallagstiftning m.m.

I propositionen föreslås att den nuvarande gruvlagen och lagen om vissa mineralfyndigheter från mitten av 1970-talet ersätts av en ny minerallag. Den nya lagen föreslås — till skillnad från gruvlagen — bygga på koncessionssystemet, om än med inmutningsrättsliga inslag.

Allmänt

Propositionen lider enligt folkpartiets mening av två avgörande svagheter. För det första bygger den på en betydande — men illa underbyggd — tilltro till statlig styrning av gruvnäringen. För det andra har miljöintressena inte beaktats i tillräcklig utsträckning. Vi föreslår därför att propositionen avslås. I stället bör mindre ingripande förändringar göras i gällande lagstiftning.

Minerallagskommitténs betänkande som ligger till grund för propositionen fick ett mycket blandat mottagande under remissbehandlingen. En rad viktiga remissinstanser, bl.a. SGU och naturvårdsverket, avstyrkte att förslaget lades till grund för lagstiftning. Mot den bakgrunden är det förvånande att regeringen ändå valt att lägga fram en proposition i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag.

Befintliga gruv- och prospekteringsföretag arbetar ej sällan inom de tre nordliga länderna i Norden. I dag har Finland och Norge gruv- och minerallagar som påminner om dagens svenska lagstiftning. Detta är en fördel som skulle gå förlorad om den nu föreslagna minerallagstiftningen genomförs i Sverige.

Ökad styrning

Regeringens främsta motiv är uppenbarligen att man anser det "påkallat med ett ökat samhällsinflytande över gruvverksamheten". Därtill framhåller industriministern dels behovet av en för olika mineraler enhetlig lagstiftning, dels behovet av en samordning med naturresurslagen (NRL).

Ett viktigt inslag i den styrning propositionen syftar till är de starka inslag av lämplighetsprövning som föreslås — framför allt vid beviljande av bearbetningskoncession men också vid meddelande av undersökningstillstånd. Folkpartiet motsätter sig i princip en utvidgad användning av olika sorters näringstillstånd och vandelsprövning. Att döma av SGU:s remissvar saknas det skäl att i detta fall göra någon annan bedömning. SGU framhåller

tvärtom att kraven är "mycket otillfredsställande och bör inte genomföras då de avskräcker såväl små som stora företag från att prospektera".

I frågan om övergång från inmutning till koncession framhåller SGU att det inte finns "några exempel på att det allmänna eller enskild lidit skada på grund av principen om inmutning, dvs. att undersökningsrätt lämnas utan särskild kompetensprövning till den som först ansöker härom". Fördelarna med ett enhetligt lagsystem förefaller mycket begränsade vilket bl.a. illustreras av att regeringen ändå tvingas föreslå vissa särregler för olja, gas och diamant. I praktiken är det dessutom få, juridiska personer som normalt påverkas av denna lagstiftning. För dem torde svårigheterna att hantera nuvarande system vara små.

En effekt av regeringens förslag på dessa punkter, t.ex. att bearbetningskoncession bara skulle beviljas för tio år, riskerar bli ett sjunkande intresse för prospektering i ett läge där denna verksamhet redan minskat i omfattning.

Det finns givetvis ett behov för staten att sätta miljömässiga ramar för mineralhanteringen. Men propositionen ger i dessa delar inte starkare skydd för miljön. Det viktiga för regeringen tycks i stället vara en ideologisk betingad strävan efter en ökad statlig styrning som i andra näringspolitiska sammanhang visat sig föga lyckosam.

Miljö

Naturvårdsverket framhåller i sitt remissvar att minerallagskommitténs förslag innebär "i så väsentliga delar en försämrad ställning för miljövården jämfört med gällande rätt att det inte bör läggas till grund för ny lagstiftning". Även om regeringen till någon del korrigerat kommittén är denna bedömning ett starkt skäl att inte tillstyrka propositionen.

Enligt folkpartiets mening bör de ramar som sätts upp för att styra mineralhanteringen inte utgå från allmän regleringsiver utan främst från hänsyn till miljön. Till svagheterna i propositionen hör bl.a. att undersökningstillstånd skall kunna lämnas utan någon översiktlig prövning av markanvändningsfrågan.

När naturresurslagen infördes skrevs en undantagsregel in som i vissa fall kan göra mineralbrytning inom de obrutna fjällområdena möjlig. Folkpartiet motsatte sig den regeln och yrkar i en partimotion till årets riksmöte att den avskaffas. Skyddet för denna typ av områden med stort naturvårdsvärde får inte urholkas.

En övergång från inmutnings- till koncessionssystem har den svagheten att den minskar prospektörens möjlighet att känna sig säker på att han också får bearbeta en upptäckt fyndighet. Bara om sambandet mellan prospektering och möjlighet att få bearbeta en fyndighet är starkt kan intresset för prospektering hållas uppe.

Av miljöskäl kan sambandet inte vara absolut. Vid något tillfälle efter att en prospektering givit resultat måste en slutgiltig prövning av markanvändningsfrågan gentemot motstående intressen enligt naturresurslagen ske. Regeringen föreslår att denna prövning skall ske i samband med att bearbetningskoncession beviljas och att någon ny fullständig prövning därefter

inte skall göras. Det har dock ifrågasatts hur pass meningsfull en sådan prövning kan bli. För vår del vill vi som framgått ovan reformera gällande lagar i stället för att gå över till en helt ny lagstiftning. Vid en sådan reform bör frågan om vid vilket tillfälle en slutgiltig NRL-prövning lämpligen bör göras prövas ytterligare.

Enligt vår uppfattning bör vissa områden undantas redan från prospektering. Till dessa hör nationalparker, naturreservat, obrutna fjällområden och vissa andra naturområden av riksintresse. Det är t.ex. orimligt att Volvo beviljats tillstånd för prospektering i Sjaunja som på grund av sitt unika fågelliv blivit naturreservat och bl.a. av folkpartiet föreslagits som nationalpark. Områden som ansetts så värdefulla bör inte komma i fråga för mineralbrytning. Därför bör heller inte prospektering förekomma. En sådan översiktlig prövning bör också minska risken för prospektören att i ett senare skede hindras att bearbeta en fyndighet.

Lagreglerade mineraler

I propositionen föreslås att följande mineraler skall ingå under den nya minerallagstiftningen: beryllium, cesium, iridium, lantan, lantanider, litium, niob, osmium, palladium, rodium, rubidium, rutenium, silver, skandium, strontium, tantal, torium, uran, vismut, yttrium, zirkonium, alunskiffer, andalusit, brucit, flusspat, kyanit, leror som är eldfasta eller klinkrande, nefelinsyenit, olivin, sillimant, stenhö, stensalt eller annat salt som förekommer på liknande sätt, talk, tungspat, wollastonit, diatomit, olja, gasformiga kolväten samt diamant, som förut ej omfattats av den nuvarande gruvlagen och den nuvarande minerallagen.

Folkpartiet har ingen invändning mot att dessa mineraler införs under den nu gällande gruvlagen och nu gällande minerallag. Tillägget i fråga kräver dock ingen helt ny lagstiftning, utan kan enligt vår uppfattning tillgodoses genom ändringar i de två redan befintliga lagarna.

Slutsatser

Folkpartiet föreslår att propositionen avslås. I stället bör nuvarande lagstiftning reformeras enligt de riktlinjer som anges i motionen. Regeringen bör sålunda snarast återkomma med förslag till ändringar i gruvlagen och minerallagen bl.a. i syfte att vidga kretsen lagreglerade mineraler och stärka skyddet för värdefull natur.

Hemställan

Mot. 1988/89
N28

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår proposition 1988/89:92,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till reformer inom ramen för nuvarande lagstiftning enligt de riktlinjer som anges i motionen.

Stockholm den 18 april 1989

Lars De Geer (fp)

Hadar Cars (fp)

Isa Halvarsson (fp)

Guðrun Norberg (fp)

Christer Eirefelt (fp)